

Management # 21

โรงเรียนแห่งความเป็นเลิศ (The Intelligent School)

รศ.สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์

<http://suthep.ricr.ac.th>

Howard Gardner (1983) เป็นผู้บุกเบิกการนำเสนอแนวคิดใหม่เกี่ยวกับ “**ความฉลาดหรือสติปัญญา**” (Intelligence) ของมนุษย์ โดยตั้งคมในอดีตมักเชื่อว่า ความฉลาดหรือสติปัญญาของคนเราแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ความฉลาดทางการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกะกับความฉลาดที่เป็นความสามารถทางภาษา แต่จากผลการวิจัยต่าง ๆ ที่พยายามจะหาคำตอบซึ่งสามารถพยากรณ์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่บุคคลเรียนรู้จากโรงเรียนกับความสำเร็จในอาชีพและการใช้ชีวิตส่วนตัวในสังคมแล้ว Gardner พบว่ายังมี**ความฉลาดหรือสติปัญญา**ที่นอกเหนือจากสองด้านดังกล่าวอยู่อีกอย่างน้อย 6 ด้าน ที่อาจทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในชีวิต ได้แก่ ความฉลาดด้านดนตรี (Music Intelligence) ความฉลาดด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย (Bodily — kinesthetic Intelligence) ความฉลาดด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence) ความฉลาดทางการเข้ากับผู้อื่น (Interpersonal Intelligence) ความฉลาดด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) และความฉลาดด้านธรรมชาติ (Natural Intelligence) โดย Gardner ได้รวมเรียกความฉลาดหรือสติปัญญาเหล่านี้ว่า “**ทฤษฎีพหุปัญญา**” (Multiple Intelligence Theory)

เนื่องจากโรงเรียนหรือสถานศึกษามีลักษณะที่เป็นเหมือนสิ่งมีชีวิต (Organic organization) กล่าวคือมีการเกิด การเจริญเติบโตและการเสื่อมสลายเฉก เช่นมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความสามารถในการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งเรา เรียกว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) ด้วยเหตุนี้ **Macgilchrist และคณะ** (1997) จึงเชื่อว่าโรงเรียนก็ต้องมี “**ความฉลาดหรือสติปัญญา**” เฉกเช่นมนุษย์ดังกล่าวแล้ว โดย Macgilchrist และคณะได้ปรับทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner มาใช้อธิบายกับกรณีของโรงเรียน โดยเรียกโรงเรียนที่มีความฉลาดหรือมีสติปัญญาครบทุกด้านต่อไปนี้เป็น “**โรงเรียนแห่งความเป็นเลิศ**” (The Intelligent School) ซึ่งได้แก่

1. ความฉลาดเชิงบริบท (Contextual Intelligence) เป็นความสามารถของโรงเรียนในการสร้างสายสัมพันธ์ความเข้าใจอันดีระหว่างชุมชนกับโรงเรียน มีความสามารถในการอ่านสถานการณ์และบริบททั้งภายในและภายนอกได้อย่างถูกต้องแม่นยำ มีการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น (Flexible) และพร้อมปรับตัว (Adaptable) อย่างเท่าทันต่อภาวะเปลี่ยนแปลงภายนอกได้ดีตลอดเวลา

2. ความฉลาดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Intelligence) เป็นความสามารถของโรงเรียนในการใช้ความฉลาดเชิงบริบทดังกล่าว มาจัดทำเป้าหมายที่แจ่มชัดของโรงเรียน (Clear goal) สร้างวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายร่วม (Shared aims and purposes) ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีความสามารถผลักดันวิสัยทัศน์ลงสู่ภาคปฏิบัติจริง โดยจัดทำแผนปฏิบัติงานต่าง ๆ ออกมารองรับ และทำให้ทุกคนผูกพันต่อวิสัยทัศน์นั้น

3. ความฉลาดเชิงวิชาการ (Academic Intelligence) เป็นความสามารถของโรงเรียนที่สามารถให้ความสำคัญต่อจุดเน้นด้านผลสัมฤทธิ์และด้านวิชาการ (Emphasizes achievement and scholarship) สามารถทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมช่วยกันสร้างนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนและทุ่มเทต่อการเรียนที่มีคุณภาพของนักเรียนอย่างจริงจัง

4. ความฉลาดเชิงพิเคราะห์ไตร่ตรอง (Reflective Intelligence) เป็นความสามารถของโรงเรียนในการติดตามและประเมินการดำเนินงานตลอดจนกิจกรรมทั้งหลายอย่างละเอียดถี่ถ้วน รู้จักใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาช่วยขยายผล เพื่อเพิ่มความมีประสิทธิภาพและการปรับปรุงแผนงานที่จะดำเนินการต่อไปให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะรู้จักใช้ข้อมูลจากการประเมินผลการเรียนของนักเรียน มาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการเรียนและการสอนให้มีผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้น

5. ความฉลาดเชิงวิธีสอน (Pedagogical Intelligence) เป็นความสามารถของโรงเรียนในการทำให้ครูทุกคนยอมรับที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างจริงจัง (Emphasizes learning about pupils' learning) โรงเรียนต้องสามารถสร้างความมั่นใจต่อสาธารณะชนและผู้ปกครองได้ว่ามีการติดตามตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนและผลการสอนของครูพร้อมทั้งมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โรงเรียนมีความกล้าและทำทลายที่จะนำวิธีการสอนใหม่ๆ มาทดลองใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้นักเรียนให้สูงขึ้น

6. ความฉลาดเชิงวิทย์สัมพันธ์ (Collegial Intelligence) เป็นความสามารถของโรงเรียนในการทำให้ทุกคน (ผู้บริหาร ครู ฯลฯ) มีมุมมองและยอมรับว่า ตนคือผู้เรียนรู้ (นักเรียน) คนหนึ่ง (view the staff as learners) สามารถทำให้ครูพึงพอใจที่จะรวมกลุ่มอภิปรายปัญหาทางวิชาการ ปัญหา นักเรียน ตลอดจนร่วมมือช่วยปรับปรุงพัฒนาการสอนของกันและกันด้วยความเต็มใจของทุกฝ่าย ภายใต้ความมีอิสระและมีบรรยากาศทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง

7. **ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence)** เป็นความสามารถของโรงเรียนในการสร้างบรรยากาศแห่งมิตรไมตรีที่มีความอบอุ่น ใ้การยอมรับต่อความรู้สึกของผู้อื่นด้วยความเข้าใจและส่งเสริมให้ทุกคนรู้ถึงวิธีการร่วมมือกันทำงานอย่างราบรื่น ส่งเสริมให้ทุกคนเข้าใจถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของอารมณ์ตนเอง เพื่อที่จะได้แก้ไขพัฒนาหรือควบคุมอารมณ์ที่ไม่พึงปรารถนาต่อการทำงานแบบทีมหรือการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนโรงเรียน

8. **ความฉลาดเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Intelligence)** โรงเรียนควรเป็นสิ่งที่มีความจิตวิญญาณแฝงด้วยความเมตตา มีความรัก เอื้ออาทรและปรารถนาดีต่อสมาชิกทุกคน โดยเฉพาะต่อนักเรียน ตลอดจนจนถึงครู บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชน จิตวิญญาณดังกล่าวของโรงเรียนสามารถแสดงออกมาเป็นรูปธรรมที่สื่อให้ทุกคนสามารถรับรู้และพร้อมที่จะยึดถือร่วมกันจนฝังรากลึกกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมโรงเรียนในที่สุด

9. **ความฉลาดเชิงจริยธรรม (Ethical Intelligence)** โรงเรียนจะต้องสามารถสร้างภาพลักษณ์ของตนเองต่อสาธารณชนว่า โรงเรียนของเราคือ สถาบันแห่งคุณธรรมและจริยธรรม (Moral and ethical institute) ที่ซึ่งมีผู้บริหารและคณะครูสามารถเป็นต้นแบบของการประพฤติด้านจริยธรรม (Ethical model) ต่อสังคมเป็นหน่วยงานที่สามารถช่วยกำหนดปทัสถานทางสังคม (Social norm) การตัดสินใจในการดำเนินงานไม่ว่าเรื่องใดจะต้องตั้งอยู่บนเหตุผลของค่านิยมทางศีลธรรม (Moral value) เป็นหลักมากกว่ายึดหลักการอื่นใด และที่สำคัญคือการบริหารจัดการโรงเรียนจะต้องยึดหลักการที่ทุ่มเทเพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้นักเรียนได้เจริญงอกงาม ได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข (ดี เก่งและมีสุข) มากที่สุด

บรรณานุกรม

- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2547). **ภาวะผู้นำ**. (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : พี.บี.ฟอร์เรนบุ๊คส์
- Caldwell, B.J. & Spinks, J.M. (1998). **Beyond the Self — Managing School**. UK : Biddles Ltd., Guildford and King's Lynn.
- James, C & Connolly, U. (2000). **Effective Change in Schools**. New York, NY : Routledge Falmer.
- Law, S & Glover, D. (2000). **Educational Leadership and Learning**. Buckingham, UK : Open University Press.